

**Mlada Holá, Vratislavská hejtmanská kancelář za vlády Jana
Lucemburského a Karla IV.**

240 stran textu , textové příloha , obrazová příloha

Pro svou disertační práci si paní Mlada Holá vybrala celistvě dosud nezpracovanou kancelář královského hejtmána ve vratislavském knížectví. Splácí tak nemalou částkou trvalý dluh českých historiků, kteří stále ještě nevnímají český pozdě středověký stát jako celek, tj. v hranicích Koruny království českého. Důsledkem je pak mimo jiné i poněkud zúžený pohled na výkon královské moci, který je posuzován víceméně pouze z pozice ústředních orgánů. Rekonstruovat činnost královského orgánu ve vzdálené Vratislavi není rozhodně jednoduché. Předpokládá dobrou připravenost badatele, včetně jazykových znalostí, péli a trpělivost, ale i metodologickou vybavenost a v neposlední řadě dobrou orientaci v kontextu dobových událostí a zvyklostí. Lze zkonstatovat, že naznačenou vybaveností autorka disponovala; své znalosti a schopnosti ostatně prokázala i ve svých již publikovaných statích.

Paní Mlada Holá se věnovala nejstaršímu období činnosti vratislavské kanceláře za vlády prvních dvou Lucemburků na českém trůně. Pracovala z velké části s originálními písemnostmi a využila úctyhodné množství literatury, včetně nejnovějších polských studií. Její výklad je střízlivý, přehledný a srozumitelný. Dokázala udržet tematické vymezení práce, aniž by text zatížila přílišnými podrobnostmi.

Práci tvoří v podstatě tři oddíly (v práci graficky zvláště neoznačených) rozdělené do šesti kapitol vymezených tematicky. V první z nich (kryjící se i s prvním oddílem) autorka popsala vznik lucemburského panství ve Slezsku a jejich majetkoprávní vymezení. Ve druhém oddíle se věnovala správě vratislavského knížectví, jeho mechanismům (kap. II) a personálnímu zabezpečení (kap. III...

Všímá si postavení hejtmána, jeho kompetencí, provozu úřadu, včetně žehráni města Vratislavi na častou hejtmánovu nepřítomnost a z ní vyplývající zástupnou funkci místohejtmánů (obdobné stížnosti na zemské fojty a jejich podfojty jsou zachytitelné i v Budyšínsku). Sleduje politický vzestup města a snahy městské rady o proniknutí do správy celého knížectví (stížnosti na Konráda z Falkenheinu, zastupování hejtmána městskou radou). Ačkoliv lucemburská politika nebyla protiměstská, o přílišný politický vzestup měst na území České koruny Karel IV. rozhodně nestál, což mimo jiné dokládá i obsazení hejtmanského

úřadu po problémové období osvědčeným Těmou VIII. Z Koldic (u něho snad lze doplnit ještě stať Kurt TRUÖL, *Die Herren von Colditz und ihre Herrschaft*, in: *Mitteilungen des Geschichts- und Altertumsvereins zu Leising* 15, 1927, s. 1-124). Velmi záslužný je též přehled soudní organizace na území vratislavského knížectví, rozlišení dvorského a zemského soudu. Systém správy královských příjmů pak koresponduje s kapitolou VI., kde je pojednáno o urbaniálních písemnostech, které se z této činnosti zachovaly. Přestože vratislavské účty (kniha *Henricus Pauper*) se časově neshodují se zhořeleckou knihou vydání, stalo by za to v budoucnu oba dokumenty porovnat.

Autorka přiblížila postavy kancléřů (medailónky) a za účelem identifikace písařů se podrobně věnoval paleografickému rozbor písemností, které v kanceláři vznikly. Pracná paleografická srovnání rukopisů písemností vyhotovených v kanceláři ukázala, že úměrně k její produkci v ní pracovalo souběžně několik písařů. Podrobné studium autorce také dovolilo konstatovat, že po roce 1343 hejtmanská kancelář sloužila nejen potřebám dvorského, ale i zemského soudu.

Další tři části M. Holá vymezila podle typů rozebíraných písemností. Nejprve se věnoval listinám (IV. kap.), následně registrům a urbaniálním zápisům. V kanceláři vydávané listiny se týkaly především majetkových práv a převodů na území vratislavského knížectví a rozhodnutí dvorského, posléze i zemského soudu. Mlada Holá podrobila sledované listiny diplomatickému rozboru, všímala si i jazykové stránky listin, jež jsou po roce 1369 již vesměs německé. V potaz vzala i formulářové sbírky a zvláště velmi cenná registra hejtmanské kanceláře. Všímala si i podob užívaných pečetí, což jí umožnilo dospět k závěru, že původně byl shodný obraz na pečetí zemského hejtmana, respektive vratislavského knížectví, a dvorského soudce. Popsala a interpretovala aféry kolem padělání hejtmanské pečeti Janem ze Schellendorfu, atd.

Registra kanceláře zachovaná pro léta 1336-1359 jsou obsažena ve třech knihách, tzv. větších. Vedle nich existovaly souběžně vedené tzv. menší knihy, jejichž torzo bylo zničeno za bojů v roce 1945. Ty časem sloužily jako jediný evidenční přehled písemností vydaných králem nebo hejtmanem. Autorka došla k závěru, že ne všechny listiny byly v registrech zaevidovány.

Urbaniální soupis V otázce datace zachovaných urbářů došla k odlišným závěrům než současní polští badatelé. Prokázala, že předpokládaný soupis práv českého krále ve vratislavském knížectví z roku 1353 se zřejmě nedochoval, existující urbář – za něj pokládáný – byl sepsán zřejmě až kolem roku 1359 a jeho autor měl soupis práv českého krále k dispozici. Zajímavé je vrocení nejstaršího výběrčího rejstříku do roku 1345, tj. do doby, kdy

ještě nebyl Karel králem. Nově autorka upozornila na význam výběrčího rejstříku z roku 1358, otištěná jako textová příloha č. 3.

Stejně tak nově se věnovala zápisům o vojenských povinnostech na území Vratislavska a nejstarší z dochovaných (neúplných) soupisů obsažený v registrech vratislavského hejtmanství (40. léta 14.stol.) otiskla v textové příloze č. 2.

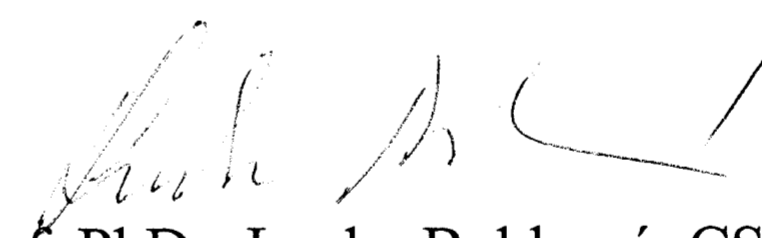
Rozsáhlé textové přílohy tvoří další, samostatnou část práce, neboť jde o edice dosud nepublikovaných písemností. Ale ani obrazové přílohy nejsou samoučelné. Zvláště ukázky rukopisů jednotlivých písařů jsou nezbytným doprovodem textu.

Velmi pečlivě jsou vypracovány též poznámky, v nichž se též odráží autorčin dlouhodobý zájem o probíranou problematiku a rozhled po literatuře, stejně jako dobrá znalost pramenů.

Práci považuji za velmi zdařilou. Její výsledky bude možné dál využít nejen pro dějiny hejtmanské kanceláře, ale i mechanismů výkonu vlády za Lucemburků v obecné rovině, stejně jako pro dějiny Vratislavska. V neposlední řadě lze výsledky autorčina bádání využít k hlubším srovnáním vratislavské zkušenosti se situací v oblasti úřední praxe v jiných korunních zemích, zvláště v Horní Lužici. Současně studie podstatným způsobem přispívá k obohacení obecně historických vědomostí o dějinách Slezska i celé České koruny za vlády králů Jana a Karla IV.

Předkládaná práce splňuje požadavky kladené na práci disertační a proto ji ráda **doporučuji** k obhajobě.

Praha 11. března 2008

Prof. PhDr. Lenka Bobková, CSc.
Ústav českých dějin FF UK